

Tisdagen den 12 februari

Kl. 16.00

§ 1 Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

§ 2 Ang. lokaliseringen av planerad försöksverksamhet med torveldade värmeverk

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Bladhs* (s) i kammarens protokoll för den 17 januari intagna fråga, nr 21, och anförde:

Herr talman! Herr Bladh har frågat mig om jag är i tillfälle att redovisa vilka orter som är under övervägande som etableringsorter i statens planerade försöksverksamhet med torveldade värmeverk.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har i dagarna begärt medel för att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till att få till stånd en rationell torvbränsletillverkning för värmeproduktion. Överstyrelsen har funnit det lämpligt att tills vidare begränsa utredningen till tre å fyra utredningsprojekt. Överstyrelsen begär därför att få i uppdrag att bl. a. igångsätta utredningsarbeten för torvproduktion och torveldning i tre värmeanläggningar i Boden, Sandviken och Växjö.

När dessa utredningar föreligger får vi möjlighet att ta ställning till frågan om projektering och uppförande av lämpliga försöksanläggningar.

Herr BLADH (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Min fråga baserade sig på upplysningar, som också handelsministern redogjorde för, om att staten planerade försöksverksamhet med torveldade värmeverk på tre olika ställen i landet. I Hässleholm i norra Skåne finns ett statligt bolag. AB Svensk torvförädling i Sösdala, som under många år har sysslat med torvenergifrågor. Därför ställer man sig frågan om inte försöksverksamhet också kunde igångsättas här.

Det finns flera skäl. Hässleholms kommun har försöksverksamhet vid två värmeverk, runt om ligger det gott om torvmossar.

I svaret sägs att försöksverksamhet planeras vid tre anläggningar, i Boden, Sandviken och Växjö, men det talas också om tre å fyra utredningsprojekt". Kunde man inte tänka sig en utökning av försöksverksamhet med torvenergi att omfatta även det statliga företaget som är etablerat i Hässleholm?

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag kan bara säga till herr Bladh att beredningen av överstyrelsens framställning ännu inte har slutförts. Därför kan jag inte ge svar på hur den kommer att utfalla.

Tisdagen den
12 februari 1974

*Ang. lokaliseringen
av planerad försöks-
verksamhet med
torveldade värme-
verk*

Tisdagen den
12 februari 1974

*Om ökad driv-
medelstilldelning
för traktorer i
jordbruk*

Herr BLADH (s):

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Jag hoppas fortfarande på en utökning av försöksverksamheten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om ökad drivmedelstilldelning för traktorer i jordbruk

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Anderssons* i Ljung (m) i kammarens protokoll för den 17 januari intagna fråga, nr 22, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Ljung här frågat mig om jag anser det välmotiverat med tillstånd, s. k. förbrukningslicens, för att bl. a. jordbrukets traktorer skall få disponera drivmedel som fanns i lager vid ransonerings början.

Jag utgår från att frågan gäller om jag anser kravet på tillstånd berättigat.

Kungörelsen om ransonerings av flytande bränsle m. m. föreskriver med stöd av allmänna ransoneringslagen bl. a. att den som använder flytande bränsle för yrkesmässig tillverkning eller beredning av varor för försäljning inte får ta ut bränsle för motordrift ur eget förråd utan förbrukningslicens under den tid ransonerings pågår. Dessa bestämmelser var gällande fr. o. m. den 8 januari t. o. m. den 29 januari 1974. Vederbörande kommun hade enligt ransoneringsmyndigheternas tillämpningsföreskrifter att pröva ansökan om förbrukningslicens för jordbruk och trädgårdsnäring.

Motivet till dessa bestämmelser är att det vid en reglering är nödvändigt att få alla större lager hos handeln och förbrukarna under kontroll. Därmed kan landets samtliga förråd fördelas på det sätt som är mest ändamålsenligt.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Eftersom det här problemet i en del avseenden tillhör ett passerat ärende bör det kanske erinras om att jag ställde frågan den 17 januari och att de synpunkter jag har inte är några efterhandskonstruktioner. Jag tycker att frågan har en principiell del och har därför några synpunkter som jag vill framföra.

Få om ens några hade erhållit sina s. k. förbrukningslicenser vid den tid då jag ställde frågan. Därför gjorde jag den, som jag tycker det har visat sig, riktiga bedömningen att upp emot 90 procent av alla handlingar om tilldelning av traktorbränsle som fanns på de kommunala kristidskontoren avsåg just s. k. förbrukningslicenser till jordbrukets traktorer. Den papperskarusell som man satte i gång och som kunde pågått som längst under tiden den 8 januari till utgången av februari månad var enligt min mening ganska onödig helt enkelt därför att under den perioden förbrukas över huvud taget en ytterst liten procent av traktoreernas totala årsförbrukning. Jag tycker därför inte att införandet av förbrukningsli-

Tisdagen den
12 februari 1974*Om ökad driv-
medelstilldelning
för traktorer i
jordbruk*

censer och den stora karusell som sattes i gång står i rimlig proportion till det behov av traktorbränsle som fanns under den här tiden.

Detta till trots kvarstår kanske den allvarligaste delen av den här frågan, nämligen att förbrukningslicenserna endast i mycket få fall, om ens i något, kom förbrukarna till handa tidigare än två till tre veckor efter det att ransoneringen trätt i kraft. Det fåtal traktorägare som då verkligen behövde tilldelning av bränsle hade tvingats lösa problemet på något sätt – hur vet inte jag. De kanske stått helt utan bränsle eller också – och det är allvarligt i sammanhanget – hade de på grund av att den administrativa apparaten inte var helt fullödig tvingats eller provocerats till att använda det bränsle som fanns i gårdstanken där hemma. Detta skedde alltså ganska mycket i onödan. Den principiella invändning jag har att göra är således att man satt i gång en apparat som under den period det gällde inte var särskilt väl befogad och som samtidigt provocerade till överträdelser. Därför ifrågasätter jag om det var välbetänkt att sätta i gång en apparat, vars efterlevnad man hade så ytterligt begränsade möjligheter att kontrollera. Det var kanske tyngdpunkten i min fråga.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Det är mycket möjligt att herr Andersson i Ljung har fog för sina konstateranden när det gäller fördröjningar av utdelning av licenser till jordbrukstraktorer. Även om så skulle vara fallet kvarstår ändå det principiella problemet. Jag tyckte att herr Anderssons invändningar var i hög grad praktiska och mindre principiella därför att här är det fråga om förbrukare som ibland ligger med relativt stora lager av motorbrännolja, en olja som kan användas för drift av traktorer, personbilar med dieselmotorer och som eldningsolja. Den är användbar för alla dessa tre ändamål. Just ur principiell synpunkt var det därför ganska väsentligt att det fanns ett licenstag för att få ta ut drivmedel ur de lagren. I annat fall fanns möjlighet för innehavarna av dessa lager att helt legalt använda dem för ändamål som på grund av ransoneringen inte stod öppna för andra medborgare. Det principiella kravet på tillståndstvång för jordbrukstraktorer kvarstår alltså, men däremot kan jag hålla med om att de praktiska problemen i det här fallet som i så många andra kan göra att det är svårt att få ett tillståndstvång att fungera.

Vid framtida upprepningar av drivmedelsransoneringar – något som jag hoppas vi slipper – har jag svårt att se att vi kommer förbi dessa problem som är grundläggande. Däremot borde ansträngningar under alla förhållanden göras för att förbättra den rent praktiska hanteringen.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Vad som är praktisk tillämpning och vad som är principiell synpunkt kan vi väl lämna därhän. Statsrådets mening om hur bränslelagren kommer till användning är måhända inte riktigt väl genomtänkt.

Beträffande den andra delen vidhåller jag nog att jag har rätt helt enkelt därför att vi inte har – och det var det jag påtalade – möjligheter att kontrollera den inventering som här avsågs: huruvida den som har en 2 000-literstank har redovisat sitt bränsleinnehav. Även om man ansträng-

Tisdagen den
12 februari 1974

Om en undersökning av anledningen till svårigheterna i fråga om försörjningen av olja och bensin

er sig kan det vara ganska vanskligt att verkligen komma fram till exakt uppgift i detta fall. Det kan vi aldrig kontrollera; vi kan inte kontrollera om lantbrukaren när han nu väntade på sitt tillstånd faktiskt fyllde sin traktor under tiden.

Vi kan alltså, herr statsråd, tala om praktiska tillämpningar, men jag tycker att de trots allt har sådana brister att vi borde hålla dem i minnet för den händelse vi skulle komma i en sådan här besvärlig situation en gång till. Jordbrukarna har upplevt den här ransoneringen som en besvärlig byråkrati och anser att den egentligen inte har fyllt sitt ändamål – och det kanske är det väsentligaste.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag håller med om att vi skall ta till vara alla erfarenheter från den här ransoneringsperioden. Jag vill bara tillägga att det förhållandet att det inte går att kontrollera en viss grupp förbrukares tillgång till en ransonerad vara naturligtvis inte är skäl för oss att säga att då avstår vi från att behandla den gruppen på samma sätt som andra grupper. Det vore att utgå ifrån att människor i en sådan situation inte har någon lojalitet mot det samhälle som de också har ansvar för. Även om landets jordbrukare upplevde ransoneringen som någonting besvärligt vill de väl ändå inte i framtiden bli utsatta för det omdömet att bönderna är så omöjliga att kontrollera att dem kan vi inte ha med i någon som helst ransonering.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Det måste, herr statsråd, vara vanskligt att i en debatt som denna tala om att bönderna skulle vara så litet lojala mot samhället att det skulle vara besvärligt att tillämpa en ransonering för deras vidkommande. Jag tror att min förmodan för en stund sedan är riktig, nämligen att bönderna med tanke på att det här rör sig om en så ytterligt ringa mängd brännolja, kanske 1 eller 2 procent av årsförbrukningen, har undrat – kalla det gärna bondförnuft – om det är rimligt att sätta i gång en sådan här byråkratisk apparat, där 90 procent av alla ansökningar som är föremål för behandling verkligen gäller någonting som är helt ointressant ur den totala försörjningsberedskapens synpunkt. Det är detta som bönderna har tyckt vara litet kantigt, om uttrycket tillåtes.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om en undersökning av anledningen till svårigheterna i fråga om försörjningen av olja och bensin

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Hermanssons* (vpk) i kammarens protokoll för den 17 januari intagna fråga, nr 23, till herr industriministern, och anförde:

Herr talman! Herr Hermansson har frågat industriministern om regeringen avser att föranstalta om undersökning av de stora oljebolagens manipulationer med tillförsel, prissättning m. m. i samband med de

aktuella svårigheterna när det gäller försörjningen med olja och bensin. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Under den nu pågående oljekrisen har industriländerna inte kunnat enas om en fördelning av oljetillförseln från de oljeproducerande länderna enligt de regler som successivt utarbetats inom OECD. Uppgiften att åstadkomma en fördelning av de tillgängliga oljetillgångarna under hänsynstagande till OAPEC-ländernas direktiv har i stället kommit att i stor utsträckning ligga på de stora internationella oljebolagen. Detta har bl. a. medfört svårigheter för regeringarna att bedöma försörjningsläget.

Jag har i olika sammanhang tidigare framfört kritik mot de internationella oljebolagens sätt att sköta informationen till de enskilda länderna och till OECD om sin fördelning av tillgängliga olje- och bensintillgångar. Jag delar herr Hermanssons uppfattning att det är angeläget att få klarhet i oljebolagens beteende och tillvägagångssätt. Formerna för en sådan undersökning får bedömas mot bakgrund av bl. a. möjligheterna till internationellt samarbete i denna fråga.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! I en rad andra länder har undersökningar startats eller genomförts som gäller just de stora oljetrusternas verksamhet under de senaste åren.

I Förenta staterna har en kommission i senaten igångsatt undersökningar och offentliga förhör om hur de stora amerikanska oljebolagen utnyttjat den s. k. kris som de själva bidragit till att skapa. Oljebolagen sitter, konstaterar pressen, på de anklagades bänk.

Jag har ännu inte sett någon slutrapport från kommissionen, men däremot har mycket sakmaterial om oljebolagens vinstökningar framkommit under förhören. Vinstökningen för Esso under 1973 har i den internationella pressen uppgivits till 59 procent, för Texaco till 45 procent, för Mobil till 47 procent och för Shell till 28 procent. Ett par amerikanska ekonomer beräknar att prishöjningen på oljan skall medföra en bruttoinkomst 1974 för de amerikanska oljebolagen som med 24 miljarder dollar överskrider 1973 års.

I Västtyskland har kartellnämnden just publicerat en undersökning om de stora internationella oljebolagens handlande. Den konstaterar att dessa utnyttjat situationen till att tränga undan fria importörer, dvs. mindre västtyska bolag, från den internationella marknaden genom att kräva dubbelt så höga priser som deras egna dotterbolag fått betala för leveranser. Dessutom har de utnyttjat läget för att dölja dotterbolagens vinster. Kartellnämnden påvisar också manipulationer med oljenoteringarna i Rotterdam, de s. k. Platts prisnoteringar, i syfte att pressa upp dessa över den faktiska marknadsnivån.

Tidningen Frankfurter Rundschau talar i en ledare om "oljeskandal". Man skall bruka ordet "skandal" med sparsamhet, skriver tidningen, men i det här sammanhanget är ingen annan karakteristik möjlig.

De stora oljetrusterna är desamma i sin verksamhet i Förenta staterna och i Västtyskland som i Sverige. Det finns all anledning misstänka att de utnyttjat läget på oljemarknaden under de senaste månaderna för att berika sig också på de svenska konsumenterna och för att förbättra sin

Tisdagen den
12 februari 1974

Om en undersökning av anledningen till svårigheterna i fråga om försörjningen av olja och bensin

marknadsställning gentemot de svenska konkurrenterna bl. a. en kooperativ organisation. En genomgripande undersökning bör kartlägga dessa förhållanden. Därför är jag, herr handelsminister, mycket tacksam för det positiva svaret på min enkla fråga. Det skulle bara vara intressant för allmänheten att få veta i vilka former den undersökning som här annonserats konkret skall bedrivas.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! I anledning av de referat herr Hermansson gjorde av undersökningar i USA och Västtyskland om oljebolagens framfart vill jag bara påminna om att det existerar en ganska väsentlig skillnad i deras operationsutrymme i Sverige jämfört med i dessa båda länder. Sverige har alltsedan november haft en priskontroll på oljeprodukter, något som saknats i både Västtyskland och USA. Detta har spelat en rätt stor roll – såvitt jag förstår framför allt i Västtyskland – för att denna trafik kunnat pågå i så stor omfattning som det tyska kartellorganet anser sig kunna påvisa. Vi kommer så småningom att kunna redovisa de erfarenheter vi har gjort via pris- och kartellnämnden och via andra organ från Sveriges relationer till den västeuropeiska marknaden för oljeprodukter. Men jag tror att jag nu kan säga att den frihet i operationerna som oljebolagen haft i de två här relaterade fallen har de inte haft i vårt land.

När det sedan gäller formerna är alltså läget det att vi för närvarande undersöker det intresse som finns på ett internationellt plan för att lägga upp vissa för flera länder gemensamma undersökningar. Som alla förstår skulle det i hög grad underlätta insynen och möjligheterna att få kunskap om vad som har hänt, om vi kunde få ett samarbete mellan ett flertal västeuropeiska länder. Det är i avvaktan på reaktioner på detta som jag vill låta formen stå öppen.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tror att det skulle vara bra om man inte väntade alltför länge innan man satte i gång de här undersökningarna. Det är ju värdefullt att ha tillgång till det löpande materialet, och det kan finnas risker för att det material som man nu har tillgång till inte är möjligt att få tag på om ett par månader, om man dröjer med denna undersökning. Jag vill därför vädja om skyndsamhet när det gäller att få till stånd de undersökningar som handelsministern har lovat skall göras, vare sig de nu kommer att ske på ett internationellt plan eller genom att pris- och kartellnämnden eller annat organ arbetar på egen hand.

Det är ju bekant att de stora utländska oljebolagen praktiskt taget inte deklarerar några skattepliktiga inkomster och inte betalar några skatter i Sverige. De tar i stället hem sina vinster i andra länder. Detta är just vad den västtyska undersökningen också påvisat. Bolagen har hållit relativt låga priser i Västtyskland och tagit hem vinsten utanför landet genom andra dotterbolag eller moderbolaget. Låga priser i ett land bevisar alltså ingalunda att oljebolagen inte gör stora vinster. Det handlar om prismanipulationer på det internationella planet, där man måste se hela verksamheten och inte kan bedöma läget bara i ett enskilt land och därav dra slutsatser.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Det gjorde jag inte heller; jag ville bara peka på den skillnad som fanns.

Jag begrep inte det senaste som herr Hermansson sade, nämligen att låga priser ändå kan existera samtidigt som bolagen gör sig stora vinster. Det skulle vara intressant om herr Hermansson utvecklade hur det går till. Var tar de i så fall ut vinsterna? Någonstans måste ju priserna vara höga för att det skall bli stora vinster.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! På den senaste frågan kan jag svara, att jag sade att låga priser i ett enskilt land inte bevisar att oljebolagen inte gör stora vinster, eftersom de kan ta hem vinsterna i andra länder genom andra dotterbolag eller genom moderbolagen. Sådant är ju sammanhanget.

Det är tillfredsställande att Sverige har haft en prisreglering i motsats till en rad andra länder, men frågan är vad detta har betytt, hur stor inskränkning det har inneburit i oljebolagens handlande, hur de har handlat gentemot sina svenska konkurrenter. Det har förekommit en rad uppgifter om att de svenska bolagen har haft svårigheter med leveranser. De har tvingats köpa till betydligt högre priser än de internationella oljebolagens dotterföretag. Det är sådana frågor som jag menar också bör komma fram i undersökningen. Jag är övertygad om att det material som där framkommer ytterligare kommer att stödja kravet – som nu växer i styrka – på att oljebolagen skall förstatligas, så att statsmakterna får ett bestämt grepp om hela denna hantering.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Ang. Sveriges handel med Chile

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Takmans* (vpk) i kammarens protokoll för den 18 januari intagna fråga, nr 27, till herr utrikesministern, och anförde:

Herr talman! Herr Takman har frågat utrikesministern hur regeringen i nuvarande läge ser på frågan om Sveriges handel med Chile. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Den svenska regeringen har sedan länge verkat för friaste möjliga handel. I de internationella avtal vi anslutit oss till har vi åtagit oss att behandla alla länder lika. Vi kan inte överge denna inställning och bryta våra avtalsförpliktelser på grund av militärjuntans maktövertagande i Chile. Regeringen har konsekvent hävdats att beslut om ekonomiska sanktioner mot enskilda länder skall fattas enbart av FN:s säkerhetsråd. Först härigenom föreligger garantier för att sanktionerna grundas på en enhällig uppfattning bland stater tillhörande olika politiska grupperingar. Detta är i sin tur en förutsättning för att sanktionerna skall bli effektiva.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret och beklagar att regeringen inte är aktiv också på det här planet gentemot terrorregimen i Chile.

Tisdagen den
12 februari 1974

Om statlig kreditgaranti för oljeinköp till kraftvärmeverk

När jag ställde min fråga om handeln med Chile hade ett av Johnsonlinjens fartyg just lossat 400 ton koppar i Helsingborg och 250 ton koppar i Stockholm. Det senare partiet var enligt pressmeddelanden köpt av ASEA i Västerås. Kopparna kom från det statliga företaget CODELCO. Svensk opinion har inte glömt de svårigheter detta företag hade med svensk storfinans under Salvador Allendes regeringstid, då det verkligen representerade det chilenska folket.

Det är överflödigt – mot bakgrunden av den hållning som regeringen har intagit tidigare – att upplysa handelsministern om vad valet av president Allende 1970 och statskuppen i september 1973 betydde. Det program som folkfrontsregeringen omedelbart inledde för att lyfta det chilenska folkets breda lager ur arbetslösheten, okunnigheten, misären, sjukdomarna och hopplösheten väckte enorma förhoppningar på hela den latinamerikanska kontinenten. Med beundran och sympati följde alla freds- och framstegsälkande människor den chilenska regeringens och det chilenska folkets ansträngningar. Samtidigt verkade andra – och för tillfället starkare – krafter. De multinationella företagen satte i gång sin ekonomiska aggression. Priset på koppar, som stod för 70 à 80 procent av Chiles exportinkomster, sjönk – eller rättare sagt sänktes – från 65 cent pundet till 45 cent pundet. Delvis omöjliggjordes försäljning helt och hållet, som det svenska exemplet visade. Världsbanken och andra banker vägrade ge lån och krediter.

I denna skändliga ekonomiska aggression deltog svenska företag. Men sedan den 11 september 1973, när tusentals av den chilenska arbetarklassens bästa söner och döttrar har fängslats, torterats och avrättats, har Världsbanken börjat låna pengar till Santiago de Chile, till den fascistiska militärjuntan. Och svenska företag köper återigen koppar från Chile för att göra profiter och tjäna dollar.

Det är, herr talman, mycket blod och smuts på dessa dollarsedlar och på de svenska händer som räknar in dem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om statlig kreditgaranti för oljeinköp till kraftvärmeverk

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr Nyquists (fp) i kammarens protokoll för den 22 januari intagna fråga, nr 29, och anförde:

Herr talman! Herr Nyquist har frågat mig om jag är beredd att medverka till att statlig kreditgaranti ges för de oljeinköp som avser att säkra en tillfredsställande lagerreserv för de kraftvärmeverk som ägs och drivs av kommunalt bolag tillsammans med statens vattenfallsverk.

Regeringen har inte funnit behov av särskilda åtgärder för att säkra kraftvärmeverkens oljeförsörjning. Regeringen har däremot vidtagit vissa åtgärder för att allmänt sett främja införsln av olja till Sverige.

Sälunda har överstyrelsen för ekonomiskt försvar fått tillstånd att disponera en rörlig kredit om 300 miljoner kronor för köp av råolja och oljeprodukter för vidare försäljning på den svenska marknaden. Översty-

relsen har med anlåtande av denna kredit köpt olja för 250 miljoner kronor och förmedlat affärer till svenska företag för ytterligare 200 miljoner kronor. Förslag har lagts fram för riksdagen om utvidgning av denna kredit till 650 miljoner kronor. Krediten bör bl. a. kunna utnyttjas för kraftvärmeverkens behov.

Vissa för vår försörjning viktiga kvantiteter olja kan i dag endast importeras till priser som överstiger de fastställda högstpriserna. Regeringen har därför med stöd av allmänna ransoneringslagen infört ett särskilt clearingsystem. Systemet innebär bl. a. att importör, som köper in olja till priser som ligger över den inhemska prisnivån, efter prövning kan erhålla s. k. clearingbidrag. Bidrag kan utgå med belopp som i stort motsvarar skillnaden mellan inköpspris och försäljningspris. Även producenter av värme för bostäder kan efter prövning av clearingnämnden erhålla clearingbidrag för leveranser som är dyrare än högstpriserna.

Herr NYQUIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret på min enkla fråga.

Jag hoppas att svaret inte är alltför låst utan att det efter närmare överväganden kan något nyanseras. Det är bra i och för sig att man har vidtagit åtgärder som underlättar oljeinförseln på det sätt som statsrådet nämnde. Detta tycker jag att man skall hålla Er räkning för. Men det var inte där skon klämde.

Frågan hänför sig till det speciella fall av kraftvärmeproduktion för vilket stat och kommun – som anges i frågan – tagit ett gemensamt ansvar. Jag tänker närmast på den typ av fall som kan exemplifieras med Fyriskraft AB – till lika delar ägt av statens vattenfallsverk och Uppsala kommun genom Uppsala kraftvärme AB.

Företaget har på ett mycket förutseende sätt, såvitt jag kan se, garderat sig mot starka prisfluktuationer och bristsituationer, liknande dem vi upplevt och kan tänkas komma att uppleva, genom att skaffa sig betydande lagerutrymmen i form av bl. a. bergrumsanläggningar. För närvarande motsvarar dessa reserver ungefär ett halvt års förbrukning. Till hösten kommer nya bergrum att tas i anspråk – uppfyllda garanterar de minst ett års förbrukning, vilket naturligtvis är mycket bra, och i det speciella fallet betyder det ca 300 000 kubikmeter olja. En enkel räkneoperation ger vid handen att det rör sig om betydande ekonomiska insatser, kanske av storleksordningen 100 miljoner kronor.

Självfallet kan ett företag av det här slaget inte klara en sådan upplagring av egen kraft. Redan uppbyggnaden av företaget ställer ju stora krav på självfinansiering och likviditet. Att dessutom klara köp av stora kvantiteter olja för långsiktigt lagerändamål är praktiskt omöjligt utan hjälp utifrån.

Såvitt jag förstår är vi överens om att det bör vara ett allmänt samhällsintresse att trygga oljereserver i tillfredsställande omfattning – vad man nu menar med tillfredsställande. Det bör i detta fall, anser jag, kunna ske genom att statliga kreditgarantier på lämpligt sätt utställs för inköpen, givetvis efter de anvisningar och begränsningar beträffande inköp och lagring som statsmakterna finner skäligen. Finns det eventuellt

andra lösningar som kan tillgodose samma syfte -- att hjälpa de här kraftvärmeaktiebolagen -- bör man självfallet vara öppen även för dem, och kanske kan statsrådet anvisa någon sådan alternativ lösning.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Tyvärr kan jag inte glädja herr Nyquist med några sådana fräscha idéer. Jag kan bara säga att jag, utan att vara speciellt sakkunnig när det gäller de här samverkansföretagen, föreställer mig att deras kreditvärdighet är relativt hygglig. Det är alltså statens vattenfallsverk tillsammans med ett kommunalt bolag som står för företaget. Det är möjligt att de har svårigheter att hitta långgivare, men vilken ekonomisk hjälp en statlig kreditgaranti egentligen skulle innebära för dem har jag litet svårt att se. Jag kan i varje fall inte tro att hjälpen skulle vara särskilt stor och att bristande kreditgaranti och bristande säkerheter skulle vara så avgörande svårigheter med tanke på den typ av företag det gäller.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Ang. konsumentverkets upplysningsverksamhet

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara fru *Sundbergs* (m) i kammarens protokoll för den 24 januari intagna fråga, nr 36, och anförde:

Herr talman! Fru Sundberg har frågat mig, om jag anser att konsumentverkets skyldighet att effektivt nå och informera de konsumenter, som önskar information för att fatta bästa möjliga konsumtionsbeslut, kan fullgöras om lokaler för verksamheten saknas.

Mitt svar är nej.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret, som var kort och kärnfullt -- vilket man ju kunde vänta sig av handelsministern. Jag tackar också för att det som jag tyckte var ett positivt svar. Det innebar nämligen, som jag ser det, att lokaler av något slag kommer att tillskapas där konsumenterna kan erhålla information. Sådana lokaler saknas helt för närvarande.

Man skulle ju tycka att ett verk som har som en av sina huvuduppgifter att meddela konsumenterna information -- den andra huvuduppgiften är producentpåverkan -- borde kunna ge information om sin egen verksamhet. Jag syftar här på nedläggningen av konsumenttjänsts lokaler. De stängdes hösten 1973 utan offentliggörande. När man nu ringer dit hänvisar växeln på Svensk byggtjänst alla samtal till konsumenttjänst till konsumentverkets växel.

Konsumentverket har i dag ingen egen utställningslokal. De lokaler som verket förfogar över i Johannelund medger inte någon utställningsverksamhet. En annan brist, som följer härav, är att man inte heller kan ta emot studiegrupper.

Det märkvärdiga i sammanhanget är att konsumentverket inte offentliggjorde stängningen av konsumenttjänsts lokaler. Om man läser

petita för kommande budgetår finner man att stängningen inte nämns där, och inte heller i verkets egen verksamhetsplan sägs någonting om en förändrad utställnings-, rådgivnings- eller informationsverksamhet. Konsumentverkets tidskrift Råd och Rön hade tidigare uppgifter om när konsumenttjänst hade öppnat, men nu har man där inga uppgifter om den saken, och tidskriften har heller inte på något sätt omnämnt stängningen av konsumenttjänst.

Jag tycker att man från konsumentsynpunkt har rätt att kräva åtminstone den informationen, samtidigt som man naturligtvis ställer sig frågan: På vilket sätt skall då konsumenterna i stället få möjlighet att göra besök, träffa konsulenter här i Stockholm osv.? Jag vill nämna att på det lokala planet ute i landet har sökande ofta hänvisats till konsumenttjänst i Stockholm för upplysningar av olika slag.

Det märkliga är alltså att verket här har minskat informationen, trots att verket har information som en av sina huvuduppgifter. Jag beklagar att detta inte har kommit till konsumenternas kännedom.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Såvitt jag har mig bekant håller konsumentverket för närvarande på att leta efter lösningar på det problem som fru Sundberg här har tagit upp. Jag tror att man på konsumentverket känner behov av att ha direktkontakt med konsumenterna i Storstockholm.

Huruvida sättet att avveckla konsumenttjänst och den uteblivna informationen till konsumenterna i det sammanhanget var ett lämpligt förfarande eller inte kan jag inte uttala mig om.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag tror att många gläds åt detta handelsministerns besked att det ändå kommer att bli någon form av informationsverksamhet i fortsättningen.

I anslagsframställningen för det kommande budgetåret står det att en utredning av såväl utställnings- som rådgivningsverksamheten har inletts. Jag har förståelse för att man kan vilja göra en sådan utredning i samband med den nya organisationsformen, men jag tycker det är märkvärdigt att man innan denna utredning är klar i all tysthet och i smyg stänger de enda fungerande lokalerna i vårt land när det gäller informationsverksamheten och direktkontakten med konsumenterna. Jag vill gärna säga att det korta, kärnfulla svaret var positivt för mig och kanske för många andra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om prisreglering av eldningsfotogen

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Claesons* (vpk) i kammarens protokoll för den 1 februari intagna fråga, nr 53, och anförde:

Herr talman! Herr *Claeson* har frågat mig om jag – med hänsyn till de stora prisstegringarna och därav följande svårigheter för många bostads-

Tisdagen den
12 februari 1974

*Om prisreglering
av eldningsfotogen*

konsumenter -- är beredd att vidta skyndsamma åtgärder för att eldningsfotogen kommer att omfattas av prisregleringen.

På grund av starkt stigande världsmarknadspriser på oljeprodukter har som bekant betydande höjningar skett även i Sverige på dessa produkter. Prisökningen på eldningsfotogen har dock inte varit större än för motsvarande prisreglerade produkter.

Jag vill också erinra om att statens pris- och kartellnämnd (SPK) kontinuerligt övervakar prisutvecklingen och har till uppgift att anmäla om prishöjningarna på t. ex. eldningsfotogen blir omotiverat stora.

Skulle tendenser till oskäliga prishöjningar uppstå är jag beredd att snabbt pröva att utsträcka prisregleringen till eldningsfotogen.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Min fråga har föranletts av de stora prishöjningar som under det senaste året skett på eldningsfotogen eller - som det också kallas av olika oljebolag - värmefotogen eller lysfotogen. Enligt de senaste uppgifterna från pris- och kartellnämnden har priset på eldningsfotogen under tiden januari 1973 till januari 1974 stigit med inte mindre än ca 90 procent. Priset per liter vid leverans i fat har stigit från ca 60 öre till 1 krona 13 öre.

Till skillnad från andra brännoljor, för vilka prisstegringarna också - som handelsministern nyss sade - varit stora, är eldningsfotogen inte föremål för prisreglering. Jag har inga uppgifter om hur många av de ca 300 000 omoderna lägenheterna i vårt land som är uppvärmda med eldningsfotogen. Men det kan vara omkring 100 000. I de gamla fastigheter i Stockholm som saknar centralvärme - rivningslägenheter och andra - är uppvärmning med eldningsfotogen den dominerande. Erfarenhetsmässigt vet jag att lägenhetsuppvärmning med eldningsfotogen ställer sig ungefär dubbelt så dyr som lägenhetsuppvärmning med centralvärme i oljeeldade fastigheter, och då har ändå dessa senare oftast tillgång till varmvatten.

De människor som det här är fråga om har oftast låga inkomster. I många fall är orsaken till att de bor så här dåligt säkerligen att de inte har råd att hyra bättre bostäder. Det finns alltså skäl att anta att de bostadskonsumenter som är hänvisade till att använda eldningsfotogen för uppvärmning av sina lägenheter t. o. m. drabbas hårdare av oljekrigets verkningar än de som bor modernt, vilka kan förutsättas ha lättare att klara dem.

Man frågar sig då vilka orsakerna till detta är. Är det så att det inte har förelegat och föreligger samma knapphet på eldningsfotogen som på andra brännoljor och att det därför inte har ansetts befogat med prisreglering på eldningsfotogen? Eller är det så att man trots i stort sett samma bristsituation inte observerat prisutvecklingen när det gäller eldningsfotogen? Eller anser man att den prishöjning som skett inte har motiverat någon reglering?

I anslutning till handelsministerns svar skulle man slutligen, herr talman, kunna fråga: När blir prishöjningar enligt handelsministerns uppfattning oskäliga eller omotiverat stora?

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag tycker att herr Claeson skall ta sig en titt på prisutvecklingen för olika slag av oljeprodukter. Då skall han finna att det är alldeles riktigt att under perioden januari 1973–31 januari 1974 priset på eldningsfotogen har ökat med 82 procent. Men priset på eldningsolja 1, som fr. o. m. oktober var under priskontroll, har ökat med 137 procent. Räkna vi i öre per liter har eldningsfotogen ökat med 51 öre per liter och eldningsolja 1 med 300 öre per liter. Vid den senaste höjningen, som skedde den 29 januari, ökade eldningsolja 1 med 128 öre per liter och eldningsfotogen med 11 öre per liter.

Det jag vill försöka hävda med dessa siffror, herr talman, är att jag inte tror att en priskontroll på eldningsfotogen hade föranlett så särskilt mycket lägre prishöjningar. Jag tror inte att en priskontroll hade fyllt någon egentlig uppgift. Säkert har också pris- och kartellnämnden gjort den bedömningen att prishöjningen varit mycket mindre på eldningsfotogen än på andra oljeprodukter. Bakom det ligger – här har herr Claeson hittat något av sanningen – att den här marknaden inte har särskilt stor efterfrågan. Det är alltså inte så lätt för bolagen ens i ett fritt marknadsläge att ta ut stora prishöjningar.

Däremot delar jag helt herr Claesons uppfattning om de sociala konsekvenserna av starkt höjda priser på eldningsfotogen. Jag tror att dessa höjningar drabbar starkt utsatta grupper. Det är därför jag i svaret anför att jag är beredd att gå in med priskontroll om tendenser skulle uppstå till att priserna börjar stiga snabbt på eldningsfotogen. Men jag är inte beredd att göra det förrän den visar sig kunna fylla någon uppgift.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag hade förra veckan anledning att i denna kammare diskutera priset på eldningsoljor med bostadsministern. Vi konstaterade då att priset på eldningsolja 1 – den tunnare – har stigit så som handelsministern här har redovisat. Men om vi nu skall göra jämförelser mellan prishöjningarna på eldningsoljor och eldningsfotogen vill jag påpeka att prishöjningen på eldningsolja 3 vid den tidpunkten i förra veckan var av ungefär samma storleksordning som prishöjningarna på eldningsfotogen, enligt de uppgifter som vi fick in till den diskussionen.

Men alldeles bortsett från det har jag med det anförda försökt påvisa att prishöjningar på fotogen, vilket handelsministern också håller med om, slår mycket hårt därför att det är fråga om konsumenter som befinner sig i ett utsatt läge. Vidare blir den totala uppvärmningskostnaden vid användningen av eldningsfotogen, redan med normala priser, mycket högre än uppvärmningskostnaden vid oljeeldning, och därför slår höjningar mycket hårdare.

Min uppfattning är att det nu är motiverat att införa prisreglering beträffande eldningsfotogen. Jag tycker att de prishöjningar som har skett är oskäligen och att det är dags att försöka pressa ned priserna på eldningsfotogen och hålla dem nere.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag har själv en gång i tiden försökt värma upp en lägenhet med fotogenkamin, och jag vet hur dyrt det blir. Men jag tror

att det är litet avlägset för herr Claeson vad frågan gäller: Fyller en priskontroll någon funktion? Kan vi pressa ned priset på eldningsfotogen med priskontroll eller kan vi förhindra höjningar? Det är alltså det frågan gäller!

Man kan inte bara allmänt säga att priskontroll är bra, utan man måste också visa att den har några effekter; först då kan vi påverka uppvärmningskostnaderna. Hittills har alltså prisutvecklingen för eldningsfotogen varit långsammare än kostnadsutvecklingen för råolja har motiverat. Bakom det ligger en marknadssituation där efterfrågan är så pass svag att bolagen inte ens kan ta ut den kostnadsökning de har haft. Då ser jag, herr Claeson, ingen poäng med prisreglering, för en sådan kan bara pressa ned priserna till kostnadsnivån men inte lägre. Och pressar man ned priserna till kostnadsnivån kommer det ingen eldningsfotogen till de här människorna, och då blir situationen ännu värre.

Om vi alltså kan ena oss om att priskontroll bara kan fungera under vissa förutsättningar – och det tror jag att vi kommer att göra – skulle det vara lättare att föra den här diskussionen.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Det sista kan jag vara överens med handelsministern om. Men låt mig till resonemanget om prisen på eldningsfotogen tillfoga att det har blivit så här stora prisvinningar på eldningsfotogen på grund av att eldningsfotogen inte har varit föremål för någon prisreglering.

Talet om att efterfrågan har varit svag stämmer inte. Vi vet att det under samma tid som vi hade besvärigheter med eldningsolja i många fall var praktiskt taget omöjligt för enskilda konsumenter att få köpa eldningsfotogen för uppvärmning av sina lägenheter.

Jag vidhåller alltså att det är befogat att, i likhet med de bestämmelser som finns då det gäller eldningsolja, införa prisreglering och anmälnings-skyldighet för leverantörerna av eldningsfotogen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts proposition nr 18 till näringsutskottet.

§ 10 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden nr 3–5, finansutskottets betänkanden nr 2 och 3, skatteutskottets betänkanden nr 1 och 2 samt jordbruksutskottets betänkanden nr 3 och 4.

§ 11 Återtagande av interpellation nr 32 ang. SJ:s rabatter för folkpensionärer

Ordet lämnades på begäran till

Herr CARLSHAMRE (m), som yttrade:

Herr talman! Sedan jag i förra veckan begärt kammarens tillstånd att interpellera kommunikationsministern angående SJ:s pensionärsrabatter

har mycket hänt. Efter ingripande av samme kommunikationsminister har SJ återtagit det beslut som föranledde interpellationen och i förbifarten också genomfört en del förbättringar jämfört med det läge som rådde tidigare. Det finns alltså ingen anledning att uppta kammarens tid med någon ytterligare diskussion i de här frågorna, eftersom problemen redan är lösta, varför jag nu hemställer att få återta den interpellation som jag väckte i förra veckan.

Denna hemställan bifölles.

§ 12 Interpellation nr 33 om ökad ersättning åt funktionärer i frivilliga försvarsorganisationer

Ordet lämnades på begäran till

Herr OSKARSON (m), som yttrade:

Herr talman! En bred och aktiv frivilligrörelse har stor betydelse för vårt totalförsvar. Den frivilliga försvarsverksamheten har hos oss en omfattning som de flesta andra länder saknar motsvarighet till. Det är av största vikt att så förblir. En nedgång av frivilligorganisationernas aktivt verkande personalstyrkor skulle krympa den viktiga bas för försvarsvilja och försvarsupplysning i samhället som frivilligorganisationerna utgör. Det är därför en angelägenhet av stor vikt att de frivilliga försvarsorganisationerna kan arbeta under sådana betingelser, att deras karaktär av folkrörelser kan bevaras och utvecklas.

Ersättning till funktionärer inom frivilligorganisationerna reglerades enligt erhållen uppgift senast 1967. Ersättningarna är avsedda att hålla funktionärer — sekreterare, kassörer, hemvärnschefer m. fl. — inom hemvärn och frivilligorganisationer skadeslösa för de kostnader som är förenade med deras verksamhet. Som exempel härpå kan nämnas förlorad arbetsförtjänst, utgifter för ersättare i hemmet, transporter m. m. De betydande kostnadsstegringar som har ägt rum sedan ersättningsarna senast reglerades har medfört att det reella värdet av dessa har sjunkit högst avsevärt.

Samma är förhållandet då det gäller ersättning till elever för resa med egen bil vid färd till och från övningar. Ersättning utgår för närvarande med 25 öre per kilometer enligt FöD 2458-68 (TKG nr 700136/1970 § 8). Med den höjning av bensinpriset som ägt rum de senaste åren och övriga kostnadsstegringar för egen bil täcker inte nuvarande ersättning på långt när den del av kostnaderna för färden som avsågs då angivna bestämmelser fastställdes.

Det är därför angeläget att de ersättningar till funktionärer och övningsdeltagare inom hemvärn och frivilligorganisationer som här berörts snarast uppräknas så att de kommer i lägst den nivå som avsågs vid den tidpunkt då bestämmelserna utfärdades.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr försvarsministern ställa följande fråga:

När kommer herr statsrådet att vidta åtgärder för uppräknning av de ersättningsbelopp till funktionärer och övningsdeltagare inom hemvärn

Nr 23

Tisdagen den
12 februari 1974

och övriga frivilligorganisationer, som berörts i interpellationen, till en nivå som överensstämmer med dagens kostnadsläge?

Denna anhållan bordlades.

§ 13 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framställdes, nämligen av

Nr 71 Herr *Andersson* i Nybro (c) till herr finansministern om ökade möjligheter till insättning på skogskonto vid stormfällning:

Är finansministern beredd – med anledning av de svåra stormfällningar som drabbade främst de sydöstra delarna av södra Sverige under senare delen av 1973 – att föreslå ökade möjligheter till insättning på skogskonto för drabbade skogsägare i likhet med vad som tidigare skett vid svåra stormskador?

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 16.54.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert